

KANNADIG

IMBODHARC'H

Kelaouenn Emglev An Tiegezhioù niverenn 63 Du – Kerzu 2009 Priz : 2 €

Hennadelezh Vroadel

Er C'hwec'hkogn ez eo bet lusket gant ar gouarnamant gall ur breutaerezh bras a-zivout an "hennadelezh¹ vroadel c'hall". Er c'helaouennoù ez eus bet gwelet pennadoù-skrid e-leizh a-zivout se, hag abadennoù er skinwel.

Da dud 'zo e vefe an dra-se un dra vat evit termenañ petra zo bezañ ur Gall, da skouer diouzh ar savboent kristen, a oa hini Bro-C'hall dre vras, setu ur c'hantved, hogen, gwelet em eus dreist-holl gant ar breutadegoù renet er skinwel da skouer, ne veze breutaet nemet e-keñver talvoudoù dreist ar Republik c'hall a vefe da azkadarnaat² : gwirioù mab-den, laïkouriezh, hag an triad : "frankiz, kevataliezh, breudeuriezh", en ur ger, kefridi sakr hag hollvedel Frañs, evel pa vije bet ganet Bro-C'hall nemet e 1789³. Kavout a rae din adkavout an dodennoù bet meret alies gant Youenn Olier en e "Notennoù Politikel" : "Frañs gwir iliz hollvedel", met evel-just an dezreadurioù⁴ a evode diouzh ar breutadegoù-se ne oant ket e re.

Evit tud all, mar bez aozet ar breutaerezh-se, ez eo dre maz eus kudennoù a-bouez da ziskoulmañ er C'hwec'hkogn, ha dreist-holl en abeg d'un enbroerezh n'eus ket tu ken d'e vestroniañ pe, kentoc'h, ne fell ket d'ar bolitikerion – en abeg

d'ar *politically correct* evel-just - mestroniañ⁵. En diwezh, un toullad mat a dabutoù hag a rendaeloù war ziawel, badezet "bellerezh dilennel a-berzh an arlevier gall" gant e eneberion, met ur bellerezh arvarus a droio, forzh penaos, en-dro d'an enbroerezh, ha war zremmwel an dud ilizoù goullo ha moskeennoù o sevel lorc'hus gant o minaredoù

Keit ha m'emaomp ganti, perak ne vefe ket breutaet amañ war an hennadelezh vreizhek. Bez' e tlefe bezañ aesoc'h klask termenañ petra eo bezañ "Breizhad⁶". Bezañ bet ganet e Breizh digant kerent vreizhat a vefe sur-mat ur barnverk⁷ mat ; dougen un anv brezhonek rik a vefe gwelloc'h c'hoazh ; ha komz brezhoneg⁸

⁵ Kantadoù Aldjerianed c'hall pe Gallaoued aldjerman - se zo hervez-, o tiskelañ feuls e Marseille hag e kêrioù all gant bannieloù aldjerman evit lidañ trec'h skipailh melldroad Aldjeria war hini Egipt e Khartoum e miz Du, a verk splann ez eus ur gudenn a hennadelezh c'hall gant an tebet Gallaoued-se. E Toloza ez eo bet tennet ganto ar banniel tri-liv diouzh talbenn an ti-kêr, ha lakaet banniel Aldjeria en e lec'h, hep na vije bet un ersav kefridiel lec'hel, rannvroel pe vroadel evit kendaoniñ hevelep mezhekadenn ; ha ne gomzer ket evel-just eus ar c'hirri bet lakaet an tan e-barzh hag ar stalioù freuzet ha preizhataet.

⁶ Ur meizad eus an Emsav ez eo an diforc'h etre « Breizhad » ha « Brezhon ».

⁷ barnverk : *critère*.

⁸ Pouezus eo ar yezh evit an tri c'hard eus ar Vreizhiz, hervez ar sontadegoù, neuze e c'heller en em c'houlenn perak ne reont ket muioc'h a strivoù evit he derc'hel en he sav hag he c'homz. Pa labourer er Sahara em eus kejet gant Gallaoued a lavare din ne oan ket ur brezhon dre ma ne gomzen ket brezhoneg (gwir e oa d'an ampoent). Kejet o devoa gant Brezhoned all (en arme c'hall) a gomze brezhoneg hag evito e oa ar yezh ar barnverk diogel eus pezh a rae ur Breizhad. Gallaoued oc'h ober mezhoù ouzh ur Breizhad na ouie ket e yezh, se zo da verkañ. Diac'hinadek a-

¹ Hennadelezh : *identité*.

² Azkadarnaat : *réaffirmer*.

³ Ne oa ket traoù all a lavare Martine Aubry, kentañ sekretourez ar PSF, e derou miz Kerzu en ur echuiñ he zroiad moederezh e Roazhon : *L'identité de la France, ce n'est pas la droite, ce n'est pas la gauche, c'est bien plus, c'est la République !* Ite missa est !

⁴ Dezreadur : *déduction*.

ouzhpenn a vefe sur-mat peurvat. Kaout an holl berzhioù-se hep bezañ bet ganet e Breizh, ne virfe ket ouzh unan bennak bezañ ur Breizhad evel-just. Ur c'henderv kelt o tont d'en em staliañ e Breizh a c'hellfe aesoc'h eget tud all enteuziñ er vroad vreizhat. Un Europad all bet ganet e Breizh, zoken m'en dije desket brezhoneg, met hep kaout hini ebet eus ar perzhioù all meneget uheloc'h, ne rafe ket kerkent dioutañ ur Breizhad⁹, hogen mar c'hoarvezfe dezhañ gouennañ er vro, e vugale a c'hellfe bezañ sellet evel Breizhiz war e lerc'h. Se zo pell evel-just diouzh ar barnverkoù gall.

Un diforc'h bras a zo enta etre ar barnverkoù evit bezañ Gall hag ar re evit bezañ Breizhad. Ar C'hallaoued eo bet fellet atav dezho lakaat o c'hrabanoù war pobloù amezek, ouzh o c'hevanañ hag ouzh o enteuziñ evit brasaat o ziriad hag o galloudezh war un dro ; d'ar Vrezhoned e vefe kentoc'h an diac'hin. Atav em eus kavet iskis gwelout Brezhoned 'zo, eus Penn ar Bed dreist-holl (ne gomzan ket eus emsaverion evel-just), prest da ober Breizhiz gant estrenion¹⁰, met o nac'hañ aes a-walc'h ouzh tud Bro-Naoned, da skouer, bezañ Breizhiz. Un displegadenn a ranke bezañ bet da gement-se. E dibenn an 19vet kantved hag e derou an 20vet e teuas da Naoned un niver bras a Vreizhiz, da labourat e greanterezh ar gêr vras, met ivez war ar chanterioù sevel tiez a c'houlenne dorn-labour e-leizh ; eus Kernev e teuas an darn vrasañ anezho d'am soñj, hag e-touez ar re-se e voe va zud-kaer. Kalz anezho a labouras da skouer er greanterezh-sukr e Chantenay, o farrez e teuas da vezañ Chantenay, hag an iliz savet eno a voe dediet da

walc'h eo memestra an emzalc'h-se diouzh perzh Gallaoued 'zo : diouzh un tu o deus graet o seizh gwellañ evit ober d'ar Vrezhoned dilezel o yezh, ha diouzh un tu all e nac'hfent outo ar gwir d'en em ziskleriañ Brezhon mar ne gomzent ket brezhoneg. Lavaret en dije Youenn Olier marteze ez eo reizh poellata evel-se, en ur goll o yezh ez eo deuet ar Vrezhoned da vezañ Gallaoued, na mui na maes.

⁹ Soñj am eus c'hoazh eus un deiz ma voe feuket va gwreg – Doue d'he fardono – pa voe ambrouget deomp, gant ur mignon emsaver, ur Gall dimezet d'ur Vreizhadez, hag e lavaras ar mignon-se deomp : « N'eo ket Breizhad, hogen breizatoc'h eget kalz a Vreizhiz ez eo ». Evit va gwreg e oa an hil a gonte, un tad a c'helle bezañ diseblant ouzh tonkad Breizh, bezañ a-enep zoken (gwelet hon eus an dra-se) hag ar vugale dont da vezañ tomm o c'halon ouzh Breizh dre ma oant dres Breizhiz a-ouenn.

¹⁰ Ober a ran dave amañ d'ar film : « *BZH, des Bretons, des Bretagne* », ma kaver e dibenn ar film ur grennardez o tiskleriañ : « N'eus forzh piv a c'hell dont da vezañ Brezhon, ur Marokad a c'hell dont da vezañ Brezhon » ; n'he devoa ket lavaret un Anjevad, un Norman a zo amezek deomp, nann ur Marokad, perak ? levezon ar *politically correct* ? Kenteliet e tlee bezañ bet a-raok, ha forzh penaos, un doare soñjal gall penn-da-benn e oa an dra-se, hag a glever bemdeiz-Doue er mare-mañ gant ar meziannoù gall.

Santez Anna, patromez Breizh. E Chantenay ivez e voe savet ar greanti Armor a genderc'he livioù, paper-karbon, seizennoù-skriverez, ha bremañ livioù evit ar moullerezioù. Dismeget¹¹ ha goapaet a-wechoù e voe ar Vreizhizeliz gant an Naonediz¹², dre ma komzent brezhoneg etrezo, pe dre ma komzent galleg fall gant ur pouez-mouezh ne oa ket hini Naoned evel-just, dre ma kendalc'he ar merc'hed da zougen o gwiskamantoù breizhek ivez. Se a oa emzalc'h bourc'hizion Naoned da gentañ-penn, met an Naonediz dre vras a zreveze ar vourc'hizion, oc'h en em santout memestra gwelloc'h ha sevenaetoc'h eget ar c'hleued¹³-se, ma oa bet peget ar vezh ouzh o c'hein gant ar C'hallaoued. Eztaolet e veze marteze ar c'hantaezad¹⁴-se gant ar Vreizhizeliz en ur c'hrenn-lavar a rede c'hoazh e Kernev en eil hanterenn an naontekvet kantved : “*Mont da Naoned da c'hortoz bezañ daonet*”. Kontet e vez an dra-se e-barzh ul levr : *Nantes et la Bretagne*, bet embannet gant Skol-Vreizh e 1999, ma voe graet dave dezhañ gant kelaouennerion *Ouest France* ha *Presse Océan* en un heuliad pennadoù-skrid, da geñver un diskeladeg vras bet aozet e Naoned e miz Meurzh 1999, evit goulen ma vefe adunanet Breizh.

Ur gorad a chome da freuzañ a-zivout an hennadelezh vreizhek, ha da gentañ-penn evit Bro-Naoned. Ha setu ma teuas er-maez e 1970 levr brudet Morvan Lebesque : “*Comment peut-on être Breton*” a reas berzh a-walc'h en Emsav dre ma oa bet an aozer ezel eus ar *Strollad emrener Breizh*, kentañ pennskrivagner *L'heure bretonne*, kelaouenn *Strollad Broadel Breizh*, bet skrivet pennadoù en dastumadenn vroadelour *Ar Vro* dindan an anv-pluenn Yann Lozac'h, met ivez e-touez ar gefredourion barizian dre ma oa kelaouenner er “*Canard enchainé*” da lavarout un den a-gleiz. Un dra vat e oa memestra evit an

¹¹ En diac'hin d'an dra-se, em eus dalc'het soñj eus ar skolaer diwezhañ em boa bet e skol bublik ar baotred e Gwenvenez. Ne oa ket ur Breizhad, eus ar Poitou e oa, bet prizoniad en Alamagn e-pad an eil brezel-bed gant ur Breizhad eus Fouenant, ma 'm eus soñj mat, bet chomet mignon dezhañ. O vezañ ma kave dezhañ ne oamp-ni nemet mibien dizifankadus kouerion a oa ken dizifankadus all, en ur vro warlerc'hiet eus ar gwashañ (hini traonienn ar Winun), e komzas ouzhomp un deiz eus ar mignon-se, a oa deuet d'e welout gant e wreg e Gwenvenez, gwisket ganto gwiskamant Fouenant, ha ne oa ket an hini divalavañ evel-just. Bamet e oa chomet gant kaerder ar gwiskamantoù-se. “Se zo Breizh gwirion evidon, a lavaras deomp, n'eo ket evel hoc'h hini amañ, ne ouezit ket zoken ur ger brezhoneg, n'eo ket souezhus e vez graet ouzhoc'h “*des sots bretons*”. D'an nebeutañ, ne zimege ket an den-se ar Vreizhizeliz evel an Naonediz gwechall.

¹² Met klaoutre a ran e oa heñvel ouzh hini an Naonediz emzalc'h ar Roazhoniz e keñver ar Vreizhizeliz.

¹³ Kleug : *plouc*.

¹⁴ Kantaezad : *sentiment, ressentiment*.

Emsav e oa genidik eus Naoned, hag eus karter Chantenay zoken, mar ne fazian ket. Evel-se e c'helle komz eus an darempredoù kemplezh etre Naoned ha peurrest Breizh. Prenet em boa e levr hag e lennet gant dudi. Adkavet anezhañ tost da dregont vloaz diwezhatoc'h e verzis n'em boa dalc'het soñj dioutañ nemet eus tri zra :

1 - E derou e levr e komze eus ur vaouez a chome en hevelep savadur hag e gerent, a geje ganti en hevelep porzh, hag a oa anvet ganto "*la Bretonne*¹⁵", dre ma teue eus Breizh-Izel. Ar vaouez-se he devoa graet dezhañ en em c'houlenn perak e oa graet anezhi "*La Bretonne*", p'edo kastell Duged Breizh e Naoned. Daoust ha ne oant ket int ivez Breizhiz ?

2 – Korvoet e oa bet un arrouden eus levr Morvan Lebesque gant "*Tri Yann an Naoned*" ur strollad kanerion eus Naoned (anvet "*Tri Yann*" bremañ). Displeget e veze an arrouden-se gant ar c'haner war al leurennoù e stumm un areizhenn¹⁶ ; adkavet e vez war unan eus o albomoù a zoug dres anv an areizhenn : "*La Découverte ou l'ignorance*". E berr gomzoù, e lavare Morvan Lebesque e c'helle ur Breizhad dianavezout penn-da-benn e oa anezhañ ur Breizhad dre ma oa ret dezhañ sammañ bemdeiz ha da gentañ e stad a C'hall. Ret e oa dezhañ bevañ e stad a Vreizhad ouzhpenn, en e emskiant, ha mar ne vefe ket graet ar striv-se gant pep Breizhad, e paouezfe Breizh da vezañ.

3 – Tu bennak en e levr e lavare Morvan Lebesque e hete ma vefe kalz a "estrenion" e Breizh, en ur resizañ n'en doa ar ger-se ster ebet evitañ. "Hetiñ a ran Yuzevion, Arabiz, Morianed", en devoa skrivet. N'em eus ket adkavet an arrouden en ur vraslenn al levr en eil gwech, hogen hec'h adkavet em eus war fichenn Morvan Lebesque e lec'hienn Wikipedia war ar genroued.

¹⁵ Darn vrasañ tud Bro-Naoned ha moarvat tud Bro-Roazhon ivez a lavar bepred « *Je vais en Bretagne* » pa fell dezho lavarout ez eont da Vreizh-Izel. Ret e vo muioc'h eget ur remziad evit diverkañ labour divrezhonekaat ha mezhekaat graet gant Bro-C'hall war ar Vrezhoned.

¹⁶ Areizhenn : *harangue*.

N'he devoa ket plijet din an arrouden-se. Perak stourm evit dieubiñ Breizh diouzh estrenion o devoa lakaet o c'hrabanoù war hor bro, hag hetiñ goude-se e vije aloubet hor bro gant estrenion all. Re a amzer e ranke bezañ tremenet Morvan Lebesque o taremprediñ kefredourion Paris ha kemeret o doareoù soñjal. Unan anezho, Guy Sorman, skrivagner ha politikour gall, a orin yuzev polonat, a gomz eus Morvan Lebesque en e levr "*Le bonheur français*" (1995), bet darempredet gantañ er bloavezhioù c'hwegont. En dastumadenn "*L'esprit libre*", niv. Gwengolo 1995 (embannet e 1994 ha renet gant Sorman e-unan ; a-boan daou vloaz e badas), ez eus ur pennad ma komz Sorman eus e gejadenn gant Morvan Lebesque, met tennet eus e levr e tle bezañ ar pennad-se.

Daoust dezhañ bezañ bet poan da vezañ degemeret evel Yuzev gant ar C'hallaoued vihan p'edo er skol, tra a geñverie gant tonkad ar Vrezhoned yaouank ret dezho disoñjal o yezh evit dont da vezañ gall, war-bouez kastizoù korfel ouzhpenn, evel ma lavaras dezhañ Morvan Lebesque, e lavare en devoa kavet an eurvad daoust da se, peogwir en devoa talvezet an dra-se da ober Frañs, ur vro liesventek¹⁷, ur vro lieswriennet¹⁸, ar muiañ hironet war-lerc'h Stadoù Unanet Amerika. Ur bedelour daonet eo Guy Sorman, a-du gant ar *melting pot* hollvedel, evel ma tle displegañ en ul levr all : "*Le monde est ma tribu*" (1997). Ranket o devoa mennozhioù Sorman dislivañ un tammig war re Morvan Lebesque, met un tammig hepken, rak peurrest levr¹⁹ hor Breizhad n'ez ae tamm ebet gant ster "eurvad c'hall" ar bedelour Sorman.

Donwal Gwenenez

¹⁷ liesventek : *pluridimensionnel*.

¹⁸ Lieswriennet : *poly-enraciné*.

¹⁹ Lenn er gelaouenn *L'Avenir de la Bretagne* niv. 407, pennad Marcel Texier « *L'identité bretonne, quel avenir ?* »

Al Laeron Labour

Un deiz, setu tost tregont vloaz 'zo bremañ, e lavaras din un den a bleustre gant e diegezh santual ar Froudeg²⁰, e oa prederiet gant ur frazenn - unan e-touez milieroù all -, lavaret gant Mari-Juli Jahenny, ar welourez varzc'houllet²¹ eus Blaen. Bez' e oa ar frazenn-se : "*Un deiz e vo lamet o labour digant ar vicherourion*".

²⁰ Froudeg : en abeg d'ar froud a dremenn e kichen ar gêriadenn, *Fraudais* e galleg.

²¹ Marzc'houllet : *stigmatisé*.

Aes e oa kompren perak e oa mac'hvredet²² va c'hendivizer gant ar c'homzoù-se : bez' en em gave dilabour abaoe meur a viz, ha poan en devoa da adkavout dioutañ ; war ar marc'had, a-raok koll e labour en devoa prenet un ti war ar maez, tiadurioù un atant kozh, hag a c'houlenne ratreadurioù ha kempennadurioù, e-keñver ar vuhez a-vremañ. O vezañ ma hañvale bezañ

²² Mac'hvredet : *obsédé, obnubilé*.

donezonet a-walc'h evel paotr mil vicher e lavariz dezhañ e c'helle d'an nebeutañ ober e-unan al labourioù en-dro d'e di, peogwir en devoa amzer da foraniñ. Ya ! Gwir e oa, hogen n'en devoa ket arc'hant ken evit prenañ an dafar ret. Dre eurvad e oa un tamm douar gant an ti hag aozet en devoa ul liorz e-lec'h e c'helle gounit legumaj. Gant furnezh ur Yann Gouer e lavaras din evit klozañ : “Zoken mar ne vez ket druz ar peuriñ ganeomp bemdeiz, ne varvimp ket gant an naon, ken hor bo avaloù-douar, karotez, irvin ha pour en hol liorz evit ober soubenn”.

Ma ! Gwellaet e tle bezañ bet a-benn ar fin saviad an den-mañ hag e diegezh, hep mar ebet, adkavet labour ha peurechuet da gempenn e di ; setu tregont vloaz 'zo ne oa ket ken tenn hag hiziv da adkavout fred, emañ marteze war e leve bremañ abaoe keit-all. Petra bennak e vefe, mar bije c'hoarvezet dezhañ koll a-nevez e labour, en abeg d'an enkadenn gellidel²³-bed lakaomp, e vije bet gouest d'en em dennañ dre ma vije bet o chom war ar maez e-lec'h ez eus tu bepred d'en em zibab e-doare pe zoare, pezh n'emañ ket ar stad gant an darn vrasañ eus ar re a goll o labour er mare-mañ, tolpet maz int e-barzh savadurioù ramzel ar meurgêrioù, emen e tleer prenañ an disterañ tamm pour pe aval-douar²⁴ evit ober ur banne soubenn, anez prenañ soubenn e boestou-mir.

“*Un deiz e vo lamet o labour digant ar vicherourion*” : un tammig amgredik e chomis gant ar frazenn-se tapet diwar komzoù ar welourez, hag a venege va c'hendivizer setu tregont vloaz 'zo ; ne welen ket d'an ampoent

²³ Kellidel : *financière*.

²⁴ An dra-se a c'hell c'hoarvezout memestra war ar maez, pa vez savet an tiez e-giz kêr. Tud a anavezen abaoe pell o devoa annezet en un ti hiniennel, parzh kevanek ul lodennadur adeiladet gant un doare kevredad HLM e parrez Plouzeog ; tommet e oa an ti gant gaz, el liorz edo an ogleñn-gaz hag edo ar c'hevrad evit bastaduriñ an aezhenn-leskiñ gant ur c'hevredad prevez. Dilabour en em gavas an ozhac'h e-pad meur a viz, tu ebet ken da baeañ an aezhenn-leskiñ, serret e voe an duellenn gant ar c'hevredad bastaduriñ. Evit diluziañ ar gudenn, hag ar goañv o tont, e skourras an dud skindommerioù-tredan, hogen pa zegouezhas faturenn an tredan e oa pebret un tamm mat evel-just. Dont a reas an dud d'am gwelout e burev an tredan evit abegiñ hevelep sammad, evito ne c'helle ket bezañ bet bevezet ganto kement-se a dredan. Siwazh evito ne oa ket fazi, bevezerezh ar skindommerioù eo a oa kiriek eus ar sammad uhel. Met ken diskiant e hañvale din bezañ an paourkaezh tud-se ma ne c'hellis ket mirout ouzhin ober kentel dezho hag e lavariz dezho : “Ur c'harr bras a chom ganeoc'h c'hoazh - pevar bugel o devoa - ha gantañ e c'hellit mont da gerc'hat koad e koadeg ar C'havr n'emañ ket pell : kalz keuneud marv ez eus e-barzh ; perak n'hoc'h eus ket goulennet ouzh ar gward-koad dastum dioutañ, ne vije ket bet nac'het ouzoc'h, hag evel-se e vije bet tommet ho ti evit ur bennozh-Doue”. Ya ! a eilgerias an den, hogen n'eus ket tu, en hon ti evel en holl diez al lodennadur n'eus ket bet sterniet siminalioù. Lavaret e oa an oferenn !

penaos e c'hellfed lemel a-vras o labour digant an dud ? Abaoe em eus komprenet ar c'homzoù-diougan-mañ pa 'm eus gwelet ar greantioù o serriñ hag o tilec'hiañ o c'henderc'herezh²⁵ etrezek broioù Gevred-Azia, Maghreb pe Reter-Europa, emen e oa digoustusoc'h an dorn-labour, ha bremañ, gant an enkadenn gellidel o ren dre ar bed a-bezh. O vezañ maz eo bet tolpet an amrizh²⁶ kenderc'herezhioù etre daouarn kevredadoù liesvroadel bras-ouzh-bras, o deus kresket o ment dre zistrujañ razh ar gwiad a wezhourioù dornwezhel²⁷ hag a embregerezhioù bihan, hep komz eus ar stalioù kenwerzh bihan, a bourveze labour d'un engroez a diegezhioù dasstrewet kempoell dre ar vro, e vez buanaet c'hoazh an argerzh²⁸. Difredet e vez an dud a-vil vern evit mirout ouzh ar freuz-stal, rak, renerion al liesvroadelennoù-se a gav dezho ez int atebek da gentañ-penn dirak ar gellidourion²⁹ o deus postet o c'hevalaoù el liesvroadelennoù-se, tonkad ar vicherourion a dremen en eil renk. Neuze en em gav ar vicherourion dibourc'het eus o implijoù, hogen n'eus ket tu ken evito da zistreiñ d'ar stad kent, d'ar gwezhourioù dornwezhel, d'an embregerezhioù bihan, steuziet o deus penn-da-benn, distrujet gant kevezerezh ar greantioù bras o devoa da gentañ laeret o micherourion dre ginnig dezho goproù tebet uheloc'h. Ne chom mui d'ar vicherourion dic'hwel, evit en em zifenn, nemet en em dreiñ ouzh o c'hweluniadoù, a ouezo, evit ar re ar muiañ a-gleiz o arverañ evit ober an dispac'h³⁰ pezh a glot marteze gant raktresoù kuzh ar vedelourion a-benn ar fin.

“*Netra a-bouez eus pezh a dremen er bed ne c'hoarvez hep bezañ bet dezевet ha divizet da gentañ gant tudennoù a-bouez-tre*”, en devoa lavaret un deiz ur politikour am eus disoñjet merkañ e anv (*F.D.Roosevelt* ?). Kerkent ha dibenn an eil brezel-bed, war zigarez mirout na c'hoarvezfe ur brezel all e voe divizet unaniñ Europa. Hiziv e vefe reishoc'h marteze lavarout e

²⁵ Kenderc'herezh : *production*.

²⁶ Amrizh : *divers*.

²⁷ Gwezhourioù dornwezhel : *atelier artisanal*

²⁸ Argerzh : *processus*.

²⁹ kellidour : *financier*.

³⁰ An dra-se a ra din soñjal en ur gaozeadenn em boa bet setu pell 'zo gant va amezeg kevunour daonet, a vourre komz politikerezh ganin, ha meur a wech e voe anv eus an darempredoù etre ar vistri hag ar vicherourion. Labouret en devoa e meur a embregerezh bihan ha kalz sach-blev a oa bet etrezañ hag e vistri war pezh a hañvale din. Bez' e lavaras din ur wech : “Ober a rafen-me serriñ an holl embregerezhioù bihan-se, n'eus nemet er greantioù bras ez eus tu da sevel c'hweluniadoù postek evit difenn ar vicherourion”. Lakaat a rae e pleustr hep mar ebet gerioù-stur e strollad politikel a soñje-eñv en embregerezhioù-stad mod soviedel, hogen amañ ne c'helle bezañ anv nemet eus reoù kevalour.

oa evit hor prientiñ tamm ha tamm da asantiñ d'ar gouarnamant-bed o tont. E 1945, er C'hwec'hkogn, e oa 10 milion a oberiaded³¹ er gounezerezh, hiziv an deiz a-boan 4 % eus ar boblañs oberiat³². Fellout a rae d'ar c'hreantourion atoriñ an dorn-labour-se evit o labouradegoù ha war un dro gwerzhañ ardivinkoù d'ar gouerion a chomfe gant atantoù brasoc'h. Siwazh re vihan e oa ar parkeier evit an ardivinkoù-se ! Kudenn ebet, ni zo o vont da adlodennañ an douaroù, an tourterioù n'int ket graet evit ar c'hiier. Tamm koad-keuneud ken goude-se evit en em dommañ en atantoù, ne ra forzh, c'hwi en em dommo gant an tredan. Gant an temzoù kimiek evit kaout askoradoù uhel hag al loened maget en un doare greantel e vez pistriet

³¹ Oberiaded : *les actifs*.

³² Er gêriadenn e-lec'h on bet ganet e oa c'hoazh 12 atant e 1957, bremañ n'eus mui nemet 2.

an douaroù hag an dourioù, ha setu an amvevadelourion o tont da glemm. Tud eus ar c'hêrioù ez int peurvuiañ, met mibion ha mibion vihan plouezidi o devoa kuitaet atantoù o c'herent tost da hanter-kant vloaz 'zo, ha prest da asantiñ hiziv d'un aotrouniezh vedel evit an amvevadouriezh, evel er mare-mañ e Köbenhavn, en ur c'hortoz evit traoù all emberr.

Bez' e vefe tu da liesaat ar skouerioù : ar gourvarc'hadoù, an tolpadurioù er meurgêrioù, an touristerezh a yoc'h, unneuziekadur an doareoù-bevañ... evit diskouez ez eo bet heñchet tamm ha tamm poblañs Europa da asantiñ d'ur gouarnerezh hollvedel ha mar ne oa ket sklaer-tre en derou da vezerezh ar c'heodedad *lambda*, e oa sklaer-tre e spered e bennluskerion.

Yann MIKAEL

Ur Film Italian : *Queimada*

"*Queimada*", bet savet e 1969 gant Gillo Pontecorvo, a c'hoari e-barzh Marlon Brando, Evaristo Marquez ha Renato Salvatori, a zo unan eus poentoù uhelañ ar fiñvskeudenniñ komunour italian. Un doare eilvet nevezrealouriezh ez eus anezhañ, bet ganet er bloavezhioù 60 diwar pemzek bloavezh a lennadennoù eus oberenn Antonio Gramsci, gant kefredourion ar Framm Komunour Italian koulz ha re ar strolladoù maour pe trotskiour. An doare nevez-se da sevel filmoù, luziet e stumm hag heverk dre e unvanded ideologel ha strategel, a gendalc'has gant e hent dre "*An torfedour Giuliano*" renet gant Fransesco Rosi, hag "*Ar muntret*", renet gant Elio Petri (o-daou bet graet e 1961). Sikour mekanik-brudañ Hollywood a zegasas berzh etrevroadel d'ar filmoù-se, muioc'h c'hoazh eget d'o diagentidi eus ar marevezh just war-lerc'h ar brezel, a oa kalz dizunvanoc'h a-fed ideologiezh.

E-mesk ar filmoù heverkañ a zeuas diwezhatoc'h en heuliad-se, e c'haller envel "*Accatone*", renet gant Pier Paolo Pasolini (1962), "*Tost eo Sina*", renet gant Marco Bellocchio (1967), "*Enklask war ur c'heodedad a-us da bep diskred*", renet gant Elio Petri (1969), "*An hini a ra evel ar re all*", renet gant Bernardo Bertolucci (1970), "*Renkad ar vicherourion a ya d'ar baradoz*", renet gant Elio Petri (1971), hag "*An afer Mattei*", renet gant Fransesco Rosi (1972).

Pal pennañ ar filmoù-se a zo diskouez ar gevredigezh kevalaour evel ur mekanikerezh ifernel ha damfaskour, diazezet war argasidigezh koustiañs an dud, war arver diehan ar feulster bredel ha fizikel, ha war lorberezh an engroezioù. Eus an torfedoù betek ar c'hleñvedoù-bred en ur dremen dre ar c'harantezioù torret, an holl walleurioù a vez diskouezet evel labour ar vegenn gevalaour diaoulek ha kuzh. An doare-dezrevellañ a zo yen ha dibersonel ; dre hepkoriñ un ton politikel-ez-fraezh ha dre zrevezañ un enklask-war-bouez-teulioù (en nevezrealouriezh kentañ e raed an dra-se ivez, met evit tizhout palioù all), e teu a-benn ar filmoù-se da reiñ seblantoù gwirionded da draoù a zo gevier ramzel a-fed istor pe sokologiezh. Ken e teu engroezadoù an arvesterion verrboell da yudal ha d'en em zifretañ dirak ar filmoù-se er festivalioù sinema, evel marmouzed o c'hoari gant ur mekanik-emorgediñ tredan.

Ur gwir gentel Istor-eus-ar-sellboent-marksour ez eo "*Queimada*", seul gendrec'husoc'h eo dre ma grou diwar munudoù istorel resis ha gwir un hollad diboell penn-da-benn, an diboellded-se avat ne c'hall bezañ gwelet gant un arvester nemet pa zeu da soñjal e poentoù hollbouezus 'zo, kuzhet gant aket er film.

Setu amañ an istor : e 1815, Sir William Walker (Marlon Brando), kadour, soudard gopret, soudard kuzh, a c'houlenner outañ aozañ un taol-

Stad e enezenn Queimada, un drev bortugalat. War-zigarez kas ar sklavelezh da get ha degas ar republikiezh d'an enezenn, ar gwir bal a zo lakaat unberc'henniezh ar c'henderc'hañ-sukr da dremen eus roue Portugal d'ur gompagnunezh vreizhveurat prevez. Sir William a dizh ar pal-se e tri frantad : da gentañ, un tebet darsav sklaved, prientet ez-tidel evit lakaat cheu e gouarnamant an enezenn, ha renet gant José Dolores, ur morian kelennet-a-ratozh gant Sir Walker e-unan. Da eil e vez paket krog war ar galloud gant un strolladig kefredourion-politikourion a-enep d'an trevadennerezh ar strolladig-se renet gant Teddy Sanchez, ur stourmer-hunvreer. Da drede e vez savet, dindan prezidantiezh Teddy Sanchez, ur gouarnamant nevez tebet republikan-frankizour, met gopret gant Breizh-Veur e gwirionez. Treuzkaset an droedoù war gorvoerezh ar c'horz-sukr d'ar gompagnunezh, ha troet ar sklaved a-ziagent da implijidi. Ur wech echu e labour gantañ, Sir William a zistro da Vro-Saoz hag en em lak da lonkañ ha da ren ur vuhez direol (kement-se abalamour d'an dra vil graet gantañ a-enep da Bortugal war an enezenn-se, sed aze ar pezh a vez roet da soñjal d'an arvesterion gant ar film). Dek vloaz goude, al labourerion e parkeier-korz-sukr an enezenn, fallgontant gant ar goprou ratouz roet dezho, a zarsav adarre ; renet an darsav gant José Dolores ur wech ouzhpenn, ar wech-mañ avat eo sirius an darsav ha mennet kalz taeroc'h an darsaverion. Teddy Sanchez, spontet-mik ha dic'houest da vezañ mestr war an darvoudoù, a c'houlenn sikour digant an implijerion saoz. Ar re-mañ a zeu da gerc'hat Sir William en un davarn euzhus, ma vez tolpet holl boued-ar-groug-e-Londrez d'en em zudiañ gant kampionadoù boks, ha goulenn a reont outañ mont da ziskar an darsav en enezenn koustet a gousto. Pa wel Sir Walker ez eus ur gwir zispac'h kevredigezhel en enezenn, e tibab an diskoulmenn daerañ, hag e c'hourc'hemenn bountañ tan er parkeier hag e tiez an darsaverion, a zev ez-vev war un dro gant o familhoù. Pa vez Sir William, an trec'h gantañ ur wech c'hoazh, war-nes pignat er vag a ya da Vro-Saoz, José Dolores, a zo deuet a-benn da dec'hout eus al lazhadeg en enezenn hag a zo treuzwisket dindan stumm un douger-malizennoù, a zrouklazh anezhañ a-daolioù kontell.

Kalzig a vunudoù gwirheñvel ez-istorel a zo er steuñvenn-se : obererezh Breizh-Veur war-dreñv ar stourmoù-emziebidigezh en trevadennoù spagnolat ha portugalat ; ar renerion republikan, paotred o frezegennoù goulo ha diintrudu ; ur

brizh-darsav o servijañ evel digarez da lakaat ur strolladig politikerion tarwazhourion³³ er galloud ; sklaved o treiñ da nerzh-labour marc'hadmat evit ar c'hevala estrañjour ; hag ivez gwashaidigezh stad ar sklaved, bountet a-greiz-holl er bed kevalaour gant un handicap bras er stourm evit ur vuhez yac'h. Sklerijennet gant renerezh ouesk Pontecorvo ha c'hoari fromus Marlon Brando, netra ne ra diouer da g-*Queimada* evit tremen evit un diverradenn skiantel koulz lavaret eus stourmoù-emzieubiñ an holl drevadennoù portugalat, Brazil en o zouez. E Brazil just-a-walc'h e voe diskouezet ar film-se e-pad prantad kaletañ ar brezel etre an Arme hag ar c'houvrezelourion³⁴; *Queimada* a ginnige neuze da dolpadoù studierion darfellek³⁵ an ampoent an displegadenn aesañ d'an darvoudoù ; José Dolores a oa ar skwer anatañ da heuliañ.

Er marevezh-se, nebeut-tre a arvesterion o dije gallet merkañ div divankadenn en dezrevell, a ya d'ober a-benn ar fin holl sekred nerzh ar film. E penn-kentañ an istor e weler o deus annezidi an enezenn (sklaved, hag ar gefredourion, gwenn o c'hroc'hen ouzhpenn) ezhomm sikour an estrenvro evit krouiñ an darsav hag an taol-Stad war-lerc'h. Penaos neuze o dije gallet ar sklaved, o-unan, hep deskadurezh politikel, hep armoù, hep netra estreget an div pe deir zro-vicher kelennet gant Sir William da José Dolores, sevel un dispac'h kevredigezhel gouest da ziskarañ ar gouarnamant republikan ? Biskoazh n'eus bet un dispac'h a seurt-se e bro ebet en Trede Bed hep ur sikour ramzel digant an estrenvro, ha netra, estreget ar fed n'eo ar film nemet un handerc'h, ne c'hall displegañ penaos o dije an traoù gallout c'hoarvezout mod all e *Queimada*. E-touez ar palioù propagandel a venne Gillo Pontecorvo tizhout, e oa ret kevatalañ kevalaouriezh gant impalaerouriezh ha komunouriezh gant stourm broadel naturel ha poblek ; ret e oa neuze diverrañ war ar skramm ar mennozh-propagand stalinour kozh (a servij c'hoazh hiziv en “arallbedelouriezh” hag er Forom Kevredigezhel Bedel), daslivañ ar c'henwerzh dieub evel trubarderezh e servij an estrañjour, hag ar gomunouriezh evel brogarouriezh.

Eilvet tra, an engroezadoù arvesterion, hoalet gant taolenn wirheñvel ar gevalaouriezh vakiavelek ha yen, a zisoñje ivez goulenn peseurt poell armerzhel a oa e beurzistrujañ dre an tan an

³³ Tarwazhour : *corrupteur*.

³⁴ Gouvrezelour : *guérillero*.

³⁵ Darfellek : *hystérique*.

holl danvez-krai, an holl mammennou-kenderc'hañ hag an holl nerzh-labour war an ezezenn, sañset evit difenn gounidoù ar gompagnunezh ? Diwar neuze ne chomfe tamm armerzh dedennus ebet da vont en-dro war an ezezenn troet da ouelec'h e-pad degadoù a vloavezhioù. Er film e vez diskouezet Sir William evel un trec'hour en eilvet emgann-se, hag ar vistri evel kontant diwar ar pezh en deus graet. Lakaomp e c'hoarvezfe evit gwir d'ur soudard gopret kas da benn kurioù armeel hag armerzhel damheñvel ouzh re Sir Walker e Queimada, n'eo ket José Dolores an hini en dije bet ar muiañ a c'hoant da lazhañ anezhañ; ar vistri kevalaour e penn ar gompagnunezh, ne lavaran ket.

Pa varner *Queimada* hervez ar wirheñvelder istorel (e debet poent kreñv), e koll ar film e holl nerzh dramatek hag en em ziskouez evel ur farsadenn sot betek an dic'hoanag, savet gant ur brizh-kefredour en e oad-etre evit dudiañ ha reiñ c'hoant emorgediñ da yaouankizoù o klask mont da vrizh-kefredourion pa vint bras.

Filmoù an heuliad-se a zo diazezet an holl anezho war un touell truezus a-seurt-se, hag evel m'eo aes kompren, eo en abeg da se end-eeun ez int bet meulet a-unvouezh gant ar filmvarnerezh etrevroadel evel skweroù a fealded d'ar fedoù hag onestiz arzel.

Luoc'h c'hoazh en em ziskouez ar filmoù-se pa seller neket hepken ouzh o danvez diabarzh, met

ivez ouzh ar gendestenn³⁶ en-dro dezho. Mard eo ar gevalaouriezh evel ma lavaront, ur reizhiad a ensklaverezh breidel ha fizikel, a zo he c'hefridi mirout dizesk an engroeziou a-fed gwir orin o gwalleurioù, penaos e c'haller kompren kement-mañ : greanterezh etrevroadel ar filmoù, mil gwech pinvidikoc'h eget mistri Queimada, a ro arc'hant a-vil-vern hag a stlak e zaouarn da n'ouzon pet film enepkevalaour evel re Gillo Pontecorvo, Fransesco Rosi ha *tutti quant*, e-lec'h meuliñ ar c'henwerzh dieub dre skeudennoù war ar skramm ? An dislavar strizh etre mennozhioù an arzourion pe ar gefredourion hag ar bed kevredigezhel fetis a vag anezho hag a ra dezho bevañ a zo ur c'hleñved-bred mil voutin e bed ar C'hornog, hag a zo ivez unan eus diazezoù pennañ hiziv ar gouarnamant bedel o c'heneel.

E Brazil koulz hag e meur a vro all, oberennoù an eilvet nevezrealouriezh italian o deus levezonet daou rummad arvesterion, ha peogwir ez int "klasel" ez eo c'hoazh bras-tre o brud-vat. Surmat on ez eo er filmoù-se, ha neket e levrioù n'int ket gouest da lenn, o deus miliadoù pe milionoù a gefredourion gleizat kavet ar vagadurezh a zo troet d'o savboent ideologel ha da zarn eus o boud zoken.

Olavo de Carvalho

Lakaet e brezhoneg gant **Ewan Delanoy**, embannet evit ar wech kentañ e *Diário do Comércio*, dindan an titl *Obra-prima de vigarice*, niverenn ar 12 a viz Even 2009.

³⁶ Kendestenn : *contexte*.

Notennoù war Istor Breizh

Lezenn Hêrezh Tron Breizh **Eil Pennad : Kudenn an** **Derc'houezadur**

E niv. 57 miz Here 2008 ar c'hannadig em boa kroget da studiañ « Lezenn Hêrezh Tron Breizh », gant ur pennad kentañ : « Gouarnourion Breizh er XVIvet kantved ha linenn-hêrezh duged Breizh ». Gwelet hor boa e oa bet anvet peder gwech pennoù tiegezh Penteür da c'houarnourion Breizh gant ar rouaned c'hall, war-lerc'h feur-emglev 1532. Ret eo stadañ e oa un abeg da seurt politikerezh. Pe hini, a gav deoc'h ? Gouzout a reomp e oa tarzhet « Brezel Hêrezh Breizh » diwar ar c'hevezerezh etre an tiegezhioù Monforzh ha Penteür. Envel ar Benteüred da C'houarnourion a oa kement hag anavezout tamm-pe-damm – hogen kalz war-lerc'h : ur c'hantved hanter ! - gwirioù ar Benteüred war an Dugelezh. Ne

welan displegadur ebet all da seurt politikerezh pilpous a-walc'h a-berzh ar vistri nevez a Bariz, o doa ezhomm da lakaat e penn Breizh tud a vefe degemeret gant ar Vretoned o-unan, da lezel an amzer da ober e roud e-keit-se, ha da bellaat da vat ar riskl da c'hwitañ enframmatadur an dugelezh e rouantelezh Frañs.

Neuze hor boa studiet ar reolennoù-hêrezhiñ adalek Nevenoe betek tremenvan an Dug Yann III da gompren gwelloc'h penaos e oa ar gerentiez etre an Duged, an eil war-lerc'h egile, pa hêrezhent eus an tron, ha diwar-se kompren savboent ar Benteüred, a arc'he o gwirioù...

Hêrezh Yann III ar Mat a save kudenn dilested "an Derc'houezadur", ur gudenn na c'helled ket diskoulmañ o sellout ouzh gwiraouriezh an degouezhioù kent. Ar gudenn a oa gouzout hag eñ

e c'helle Janed Benteür derc'houezañ gwirioù he zad war an dugelezh dre ma oa aet hemañ da Anaon a-raok e vreur henañ, Dug Breizh. Eno emañ an dalc'h. Ne nac'hed ket, tamm ebet, he dije gallet Janed Benteür sevel war an tron da heul he zad, evel m'o doa graet meur a vaouez en istor Hêrezh an tron. Ne nac'hed ket kennebeut he gwir da hêrezhiñ holl gwirioù he zad a hent-all ha pergen ur bempvedenn eus ar vro. Daoust hag eñ e c'helle ivez herezhiñ kurunenn Vreizh diwar derc'houezañ he zad marvet dija ? Ma vefe bet chomet bev he zad p'eo marvet an Dug, e vefe bet Dug d'e dro pa ne oa bugel ebet gant an Dug. Neuze, war-lerc'h tremenvan he zad aet da Zug, e vefe aet Janed Benteür da Zugez war-lerc'h he zad, evel m'he deus graet Anna Vreizh war-lerc'h he Zad, diwezahtoc'h, e 1488.

Diskoulmet e vefe bet buan ar gudenn o sellout ouzh doareoù ar riezoù all a anzave gwir ar merc'hed da sevel war an tronioù³⁷... Gant an degouezh-se a voe kavet an digarez o doa ezhomm Bro-C'hall ha Bro-Saoz da emellout en aferioù hor bro, gant ar spi anat da berc'hennañ an dugelezh pinvidik, sklaer eo evel lagad an naer !

Yann III ne oa ket hep gouzout penn an traoù. Karet en dije gwelout e nizez sevel war an tron war e lerc'h met anavezout a rae skoulfoni Yolande de Dreux, eil gwreg e dad, evit he mab Yann, kont Monforzh. Ar gasoni a vage eñ outi a oa koulz hag evit e vreur kenwad. Mont a reas betek klask nulañ eil priedelezh e dad war an arbenn ma ne oa ket bet goulennet un diskarg a genwadelezh, hervez ar gwir kanonek. Rak Yolande de Dreux a oa endeo merc'h vihan Robert IV kont Dreux, breur Pêr Dreux, tad-kuñv an dug Arzhur II he fried. Kevendirvi e oant neuze.

Evit Yann III e oa nul an dimeziñ-se, hag ar vugale a oa bet ganet diwarnañ a ranke bezañ sellet evel avoultrered : dre-se n'hellfent ket hêrezhiñ an dugelezh. Roue Frañs e-unan a rankas sevel a-enep embregadenn an dug da nulañ an eured. Netra nemet ar fed ma klaskas Yann III lakaat nulañ an dimeziñ etre e dad Arzhur II ha Yolande de Dreux a ziskouez anat ne oa ket evit ma teufe ar re Vonforzh d'e heul war dron Breizh.

³⁷ D'an 31 a viz Kerzu 1335 e skriv Edouard III diwar-benn Janed Benteür oc'h ober *anezhi "Haeredem Ducis Johannis"*. Notomp ivez e voe sinet skrid-testeni eured Charlez Bleaz gant Janed Benteür gant Yann Vonforzh e-unan. War ar skrid-se eo spisaet e c'hello ar vugale a zeufe dougen "Ardamezioù leun hag anv Breizh"; pezh a zo koulz hag anzav gwirioù ar Benteüred war ar Vonforzhed. Sellout ouzh *Revue Bretagne et Vendée*, Gwengolo 1870 (Dom Plaine).

Iskis eo gwelout e klaskas neuze an dug Yann III reiñ an dugelezh da roue Bro-C'hall : na mui, na maes ! Moarvat evit espern ur brezel diabarzh d'e vro. Ar raktres-se a voe enebet kement outañ ma rankas dilezel e vennad. Diwar welout e zugelezh o vont d'ur vaouez, e nizez Janed Benteür, e klaskas neuze ur gwaz gouest da zifenn gwirioù e bried diouzh nep piv bennak, ha dreist-holl diouzh roue Bro-Saoz, na ehane ket da arc'hañ e wir war hor bro.

Charlez Bleaz³⁸ a zibabas, rak e gerentiezh gant roue Frañs a oa evitañ ur gwarant evit ar peoc'h. E 1338 e voe kantgadet an dimeziñ gant ar Stadoù. Ne voe ket graet an dibab hep prederiañ ervat, rak Bro-Saoz he doa kinniget Kont Kerneveur - breur ar roue - da zavez-pried, gant ar spi da lakaat he c'hraban war an dugelezh, ha Philippe d'Evreux, roue Navarra en doa kinniget e vab, a vo anavezet goude dindan an anvad « Charlez ar Moñs ». Hennezh ne oa nemet ur bugel : ne c'hellje ket difenn e wreg, a oa koshoc'h un tamm mat.

Ar fed ma voe kinniget danvez priedoù gant Frañs, Bro-Saoz ha Navarra a ziskouez ne oa douetañs ebet evito war gwirioù Janed Benteür da hêrezhiñ an dugelezh. Yann III kennebeut n'en doa douetañs ebet war se : e oberoù hen diskouez. Siwazh evit ar vro, e termas... hag e tremenas hep disklêriañ fraezh piv a ranke hêrezhiñ. O tistreiñ diouzh bro-Flandrez edo : e Caen e rankas chom o vezañ ma oa deuet klañv-bras, hag e varvas eno d'an 30 a viz Ebrel 1341. Mantret e voe an dud en-dro dezhañ gant e respont pa c'houlennjont piv a rank mont da Zug war e lerc'h : « *En an' Doue, ra vezo roet peoc'h din, ne fell ket din lakaat muioc'h a vec'h war va ene* », emezañ.

Al lavarenn-gamm-mañ a voe penn-kaoz d'ur brezel diabarzh e Breizh a dri bloaz warn ugent, ma kollas dekviliadoù a Vretoned o buhez, hag a rivinas hor bro.

Diazez gwirioù Janed Benteür, diouzh savboent ar Gwir.

Gwelet hon eus n'eus ket a lezenn skrivet evit herezhadur tron an Duged ha ne gaver netra heñvel ouzh an degouezh a oa da dalañ outañ. En abeg da se e ranker mont da imboure'hiñ Gwir ar Glad-dalc'hiezh e-unan. War ar c'hraf-se hon eus

³⁸ Amañ ez eus d'ober stad eus ar mell oberenn a zo bet kaset da benn gant an Ao. Beleg Jozef Lec'hvien en deus troet penn-da-benn levr Dom Plaine (Sant-Brieg, Prud'homme, 1921) war "Prosez santelezhadur an den gwenvidik Charlez Bleaz, Dug a Vreizh (1320-1364)", bet moulet gant "An Tour-Tan" e 2004, 350 pajennad.

un diviz, anvet « Asizou Jaffrez », gwaz an Dugez Konstanza, etrezañ, e wreg ha pennañ Aotrounion ar vro, e 1185. Pennaenn an diviz-se a oa ne oa ket mat lakaat disrannañ ar glad-dalc'hoù, evit un abeg eeun a-walc'h : ret e oa kaout danvez a-walc'h da c'hellout ober brezel, war c'houlenn an Dug. Neuze e voe divizet ez afe ur glad-dalc'h en e bezh d'ar mab henañ, ha ma ne oa mab ebet : d'ar verc'h koshañ. « Ne vez ket didammet ur Varoniezh, etre breudeur e chom, en ur pezh ».

Gant an Asiz-mañ ez eo degemeret e Breizh gwir an Derc'houezadur³⁹ : ha pa vefe marv o zad, ar vugale a c'helle derc'houezañ anezhañ da lakaat e wirioù da dalvezout evito, e-giz ma vefe bet bev. Resisaat a ra an diviz-se e ranker doujañ ouzh ar gwirioù-se e degouezh bugale vinor ivez.

Pa voe skridaozet Henc'hizioù Breizh e voe anavezet splann Gwir an Derc'houezadur er mellad 592. Gwelloc'h-c'hoazh, resisaat a ra e ranked sellout hepken ouzh derez-ligenez an hini a zo derc'houezet ha n'eo ket ouzh hini ar re a zo o terc'houezañ, ar vugale pe ar vugale-vihan, da skouer.

Hervez ar pennaennoù-se, gwirioù Janed Benteür ne oa douetañs ebet na breud ebet da sevel warno. Rak en degouezh zoken ma vefe bet ganet Yann Vonforzh eus ar gwele kentañ, Gwion Benteür, koshoc'h egetañ, en defe bet hervez Gwir ar C'hentañ-ganet hag hep tamm breud ebet, hêrezh o breur henañ Yann III. O vezañ ma lavar Henc'hizioù Breizh ne ra forzh ebet ha bev pe varv e vefe an hini derc'houezet, Janed Benteür a ranke hêrezhiñ eus holl gwirioù he zad, an Dugelezh en o zouez.

Neuze 'ta, goude marv hec'h eontr Yann III, e savas Janed Benteür war dron an Duged.

Yann Vonforzh ne zilezas ket zezo evit keloù-se⁴⁰. Un teñzor a zoare a oa bet dastumet e kêr Limoges gant an Dug Yann II a-benn kellidañ ur Groaziadeg nevez d'an Douar Santel. Kont Limoges e oa Yann III, ur c'hlad a hêrezhas digant e vamm. Yann Vonforzh eo a reas e vad eus an teñzor-se goude bezañ bet kavet an tu da vezañ anavezet evel Dug Breizh, eñ ivez.

³⁹ Gwir an Derc'houezadur : Gg *Droit de Représentation*

⁴⁰ E-barzh barnadennoù Breudoù Pariz eus ar 7/9/1341 e c'heller merzout kement-mañ :

Montfort a zegas etre 80 ha kant test (daou pe dri anezho a Vreizh hepken avat) o lavarout e oa a-du gantañ an Hengiz. Charlez Bleaz a zegas diouzh e du tud a Vreizh, eskibion hag Aotrounion vras da zifenn gwirioù e wreg Janed Benteür. Gant barnadenn Conflans ez eo degemeret Charlez Bleaz da ober al le a wazoniezh ha dizarbenn a ra Yann Vonforzh. Heñveldra diwar-benn hêrezh kontelezh Limoges an 10/1/1343.

Koulskoude p'en doa galvet Stadoù Breizh d'en em zerc'hel en Naoned, ne voe ket sentet outañ rak ar gloer koulz hag Aotrounion vras an Dugelezh a anaveze gwirioù Janed Benteür hag he gwaz Charlez Bleaz, dre ma oa bet kaougantet o eured gant Stadoù Breizh e 1338, war c'houlenn an Dug Yann III.

Petra 'ta a c'helle arguziñ Yann Vonforzh diouzh e du ?

Lavarout a reas e oa Breizh ur c'hlad-dalc'h bet distaget diouzh kurunenn Frañs : rankout a rae dre-se bezañ renket kudenn hêrezh an dugelezh hervez Henc'hiz Pariz ha n'eo ket Henc'hiz Breizh. Ouzhpenn-se, dre ma oa Breizh un Dugelezh-Pariezh, e oa dre ret « lodek ha lodenn eus ar Gurunenn ». Hag Henc'hiz Pariz, hervezañ, ne zegemere ket Gwir an Derc'houezadur, pezh ne oa ket gwir a-grenn, ha ne anaveze gwir ar merc'hed en hêrezh nemet pa ne oa ket a vibion.

Menegiñ a ranker amañ ez eo savet a-viskoazh an Emsav Broadelour a-du gant ar Vonforzhed, dre ma gwelloc'h eget lakaat ur Gall, Charlez Bleaz, war dron Breizh. Hogen Yann Vonforzh e-unan a ziskenne eus ur Priñs gall : Pêr Dreux. Ret eo merkañ ivez n'eo ket an orin eus an Duged a gont kement-se : Pêr Dreux a voe un dug a-zoare, a zifennas mat gwirioù an Dugelezh a-enep mennad rouaned Frañs. Moarvat e vefe bet heñvel an traoù gant Charlez Bleaz, rak, pa seller a-dost ouzh istor an holl vroioù, ur wech tizhet ganto an tron e tifenn an tiegezhioù-priñsed gwirioù o advro nevez. Disoñjal a reer ivez e rede e gwazhied Janed Benteür, a-berzh he mamm, gwad kozh ar Benteured, ha drezañ e c'helled sevel da gonted kentañ Roazhon ha d'ar roue Nevenoe. Disoñjal a reer ivez e voe tost Bro-Saoz da lakaat he c'hrabanou war hor bro, war wall Yann Vonforzh. Ha, dreist-holl, an tabut-se a rivinas hor bro e-pad ugent vloaz gant ur brezel skrijus : tost d'ur c'hantved a voe ezhomm da bareañ ar vro da vat eus he holl goulioù.

Mat eo merkañ ivez pegen diskiant e oa pep tra er brezel-se eus « Hêrezh Vreizh ». Gwelout a raed Bro-Saoz a stourme evit lakaat da dalvezout gwir ar merc'hed da hêrezhiñ o zron, met a zeue war sikour Yann Vonforzh a nac'he ar gwir-se... ha e weljod rouantelezh Frañs, hen nac'he ivez, dont war sikour Janed Benteür a arc'he an Dugelezh diwar ar gwir-se ! Kement-se holl a ziskouez anat ne voe « Brezel Hêrezh Vreizh » nemet ul lodenn eus ar stourm dizehan a rene Bro-C'hall ha Bro-Saoz kenetrezo abaoe keit all.... Ar « Brezel kant

vloaz ». Kudenn an Hêrezh eus an dugelezh ne oa ken ‘met un digarez-toull evito, evit kreskiñ o levezon, seul vui ma arc’he roue Bro-Saoz tron Frañs evitañ e-unan, diwar gwirioù e wreg, Izabel, merc’h da roue Frañs Fulub Kaer, en doa bet tri mab bet chomet dishêr, pep hini o ren d’e dro : evit chom hep reiñ rouantelezh Frañs d’ar

Saozon ez eas an tron d’o c’henderv Fulub VI de Valois⁴¹. (*da genderc’hel*)

Tepod Gwilhmod

⁴¹ Yann Vonforzh e-unan a anavezaz Edouarzh III evel roue Frañs... daoust ma stourme da vezañ Dug diwar o kemer reolenn Gwir ar Bared hepken, al lezenn Salek.

Ur “Yann-Vari Perrot” e Slovenia

D’ar 26 a viz Du 1800 eo bet ganet Anton Marzhin Slomsek en un tiegezh a gouerion. D’an ampoent, ez eo Slovenia ul lodenn nemetken eus an impalaeriezh aostriat-hungariat. Beleget e 1824, ez eo kure da gentañ e-pad pevar bloaz. Prezeg a ra kimingadiezhoù poblek ha sevel a ra kanennoù kravezel. Goude-se, e-pad nav bloaz, e vezo rener kloerdi.

N’ouzon ket petore yezh a vac’home hini ar slovenegerion ; eñv avat a daol pled ouzh ar sevenadur. Kelenn a ra ar sloveneg ha skrivañ a ra kalz evit ar vugale hag ar re-vas. Anvet da berson e 1838, e sil buhez en ur barrez toc’hor, en ur reiñ lañs d’ur skol-Sul evit ar vugale hag oc’h embann ur c’hatekiz. E 1848, ez eo dibabet da eskob e Lavant m’emañ kêrbenn an eskobiezh e Sant-Andrev, en Aostria.

Preder en deus pergent gant stummidigezh padek ar veleion. Douget d’ar gedilizegezh e sav breuriezh sant Kurilloz ha Metodios, o vukañ dreist-holl ar reizhvriaded. Arouet gant Pius IX, al luskad en em skign er broioù tro-dro. Neuze ez eo fiziet ennañ gant ar Pab ar wezhienn⁴² da adneveziñ ar vuhez-vanac’h e abatioù beneadat Kreiz-Europa ouzh o gweladenniñ meur a wech.

N’edo ket a-du gant araezioù feuls evit diwaskañ e bobl ; neuze e prient e vro d’ar frankiz en ur stummañ dre ar sevenadur. Hag o vezañ maz eo ar yezh ar penndalc’hel⁴³ anezhañ, e stourmo da skignañ ar sloveneg. Evitañ ez eo ar yezh ar rotol⁴⁴ ret d’ur boblad evit kreskiñ ha diorren. “Bez’ ez eo bet, eme Kannadour Slovenia er Vatikan, pennlusker an azginivelezh sloveniat en 19^{vet}

⁴² Gwezhienn : *tâche* ; kimingadiez : *mission*

⁴³ Penndalc’hel : *essentiel*.

⁴⁴ Rotol : *humus, terreau*.

kantved ha gwir tad speredel ar vroad. Mervel a reas e 1862, ha miret eo e gorf en iliz-kador Maribor. Gwenvidikaet eo bet d’an 19 a viz Gwengolo gant Yann-Baol II. Kentañ gwenvidig Slovenia eo bet.

Perrot ha Slomsek, setu daou zen a iliz damheñvel. O-daou broadelourion, o-daou kar-o-yezh, ar yezh hag a zo maen-korn kement sevenadur dellezek eus an anv-se. Disheñvel eo bet avat o flanedenn. An eskob Slomsek a zo un den meur e Slovenia. Yann-Vari Perrot bet muntret, ez eus mezher ober meneg anezhañ. E Breizh, gouzout a reomp ar perag ; unan a zo eus ur vro hag egile eus ur grak vro, ha gwisket eo houmañ gant ur grak yezh. A-walc’h eo selaou an trede chadenn ; da gentañ, araok stagañ gant an abadenn, ez eo al lezenn bremañ da ober gant ur bomm gallek, evel pa vije ret kaout an aotre-tremen-se, ha goude-se e vez divizoù gant an dud a gaver war an dachenn, un deodyezh diveizadus ganto, brein gant galleg brezhonekaet, un euzh ! Kavout a reer avat yaouankizoù hag a zo ganto ul lavar direbech, barrek war an holl zanveziou. Met ar re yaouank n’o deus ket peurvuiañ ar pouez-mouezh.

Soñj am eus c’hoazh eus ar pezh a lavare din V. Seite : “Ar bigoudeneg, emezañ, a zo dudius. Ya, moarvat, dudius da glevout ! Emaon amañ, e mesk Glaziged, met mil boan am eus o klask boazañ va skouarn ouzh seurt distagadur. Anat eo ne c’hellan bourrañ nemet gant ar yezh arnevez, rak enni hepken emañ an dazont, mard eus unan. Ur Slovenia nevez a zo ; ur Vreizh nevez n’eus ket c’hoazh anezhi ; ul lostenn re druilhek a zo war he c’hein.

Ar Bigouter

Notennoù mesk-divesk

Kenstok ar sevenadurezhioù

D’an 18 a viz Eost 2009 e voe lazhet 10 soudard gall hag 21 gloazet en Afghanistan en un antelladenn⁴⁵

⁴⁵ Antelladenn : *embuscade*.

stignet gant an dalibaned, hag unan all lazhet antronoz pa gase skoazell d’ar gloazidi. From bras evel-just e Bro-C’hall goude-se, ha tud oc’h en em c’houlen petra rae ar soudarded c’hall en Afghanistan.

E miz Here 19 Afghan deuet dre guzh e Bro-C'hall a zo bet harzet e Calais ha begozhet da vezañ kaset endro d'o bro. Klemm diouzh perzh ar c'hevredigezhioù boas, Mrap, Licra, Cimade... en abeg d'ar riskl evito da vezañ lazhet kerkent ha distroet en o bro, met tud all o deus graet ur gensturienn gant ar soudarded c'hall lazhet en Afghanistan. Mibion a diegezh pinvidik e vefe an 19 Afghan-se (etre 10 ha 15.000 euro e koust ar veaj etre Kaboul ha Calais) ; ne felle ket dezho en em gannañ a-enep d'an dalibaned, gwelloc'h ganto en em lakaat er goudor ha lezel ar boledoù da soudarded europat pe amerikan.

D'ar 5 a viz Du, war diazva brasañ an arme amerikan e Fort Hood, Texas, un ofiser amerikan, bredvezeg⁴⁶, a orin palestinat ha muslimat en deus tennet war soudarded o lazhañ 13 anezho hag o c'hloazañ 28 all, a-raok bezañ mestroniet. Addisplegoù war ar chadennoù skinwel gall : “ne zispleger ket e jester”. Daoulagad pikouz o deus ar C'hallaoued pe urzhioù zo bet roet d'ar c'helaouenner-skinwel da chom hep dihuniñ ar c'hazh a gousk. Muslimat e oa an ofiser hag e ranke dizale bezañ kaset da Afghanistan da vrezeliñ. Ne felle ket dezhañ mont d'en em gannañ ouzh Muslimiz all, a-enep tud a wele evel breudeur, pezh ne oa ket al lec'h evit an Amerikaned war pezh a hañval ; neuze petra a rae en Amerika ?

Kentel : Arvarus eo degemer estrenion en ho pro ha war un dro mont da ober ar brezel en o bro dezho. Koulskoude ez eo pezh a vez aliet da ober gant ar vedelourion ha ma vez sentet dousik outo gant ar bolitikerion hor ren.

Diskleriadenn Manhattan

D'ar 27 a viz Du 2009 eo bet sinet Diskleriadenn Manhattan gant ar vleiniaded⁴⁷ gatolik, protestant ha reizhvriat, unanet evit difenn ar vuhez hag ar familh, ha buket ganto gouarnamant Barack Obama, mall warnañ lakaat mouezhiañ e steuñv a-zivout adaoz an diogelerezh-kleñved⁴⁸ er Stadoù-Unanet. Daou boent a rae skoilh evito er steuñv-se : ne oa ket gwarantet ar gwir d'an arbennadur-a-goustiañs e-keñver ar sioc'hanerezh, ha ne felle dezho e vefe kelliget ar sioc'hanerezh gant arc'hant publik. Un obererezh nerzhak a vanellerezh⁴⁹ graet gant an eskobiezh katolik, renet a-ouez d'an holl, en deus kenoberiet da ziskouez an dañjerioù a oa el lezenn. E dibenn ar vouezhiadeg er C'huntell⁵⁰ e oa gwarantet pezh a c'houlenne an Ilizoù. Pezh a zo bet gwelet evel ur berzh gant an eskibion. Chom a ra avat da ober heñvel ouzh ar Sened, rak an emgann a adkrog adalek mann war ur penntestenn kavet dizegemeradus a-nevez gant an Iliz. Evit ar vatikanour Sandro Magister en deus kemennet an dra-se e vije bet doareet se en Europa “emell an Iliz er politikerezh”. Evit ar c'hristen

⁴⁶ Bredvezeg : *psychiatre*.

⁴⁷ Bleiniad : *leader*.

⁴⁸ Diogelerezh-kleñved : *assurance-maladie*.

⁴⁹ Banellerezh : *lobbying = labour er vanell ; lobby = banell*.

⁵⁰ Kuntell : *Congrès (USA)*

lambda e vefe kentoc'h “kalonegezh”, rak, pa voe mouezhiet e Bro-C'hall al lezenn oc'h aotren ar sioc'hanerezh - kuzhet mezhus dindan an teskanv IVG – e chomas mut an eskibion c'hall, ken e voe anzavet da c'houde gant Simone Veil : “M'o dije komzet an eskibion evit enebañ, biskoazh ne vije bet mouezhiet al lezenn”. Pebezh anzavadenn !

Patrick Kennedy gouzavet

D'an 23 a viz Du eo bet kadarnaet gant Thomas Tobin, eskob Rhode Island, USA, ne c'helle ket bezañ roet ar gomunion da Patrick Kennedy, mab yaouankañ Ted Kennedy (Doue d'e bardono) dre ma c'houzalc'h ar gwir da sioc'hanañ evel dilennad demokrat er C'huntell. E 2007 e oa bet pedet endeo d'en em virout a geduniñ, a resiz an eskob en un diviz embannet er *Providence Journal*, ar pemdezieg lec'hel. En Europa, Mgr Juan Antonio Martínez Camino, sekretour meur eskebvod⁵¹ Spagn n'en deus ket termet da c'houzaviñ politikerion ar vro ne c'hellint ket keduniñ mar bez mouezhiet ganto lezenn ar gouarnamant Zapatero evit aesaat an ac'haez d'ar sioc'hanerezh, dre ma vint en em lakaet en ur saviad a “bec'hed foran”. Hervez ar c'helaouenner italian Sandro Magister ez eo ar wech kentañ en Europa ma vefe lavaret komzoù ken “amerikan” gant ur rener eskebvod. Daoust hag e vefe an Europiz o tihuniñ ? gant an Swised na fell ket dezho gwelout minaredoù o tisneuziañ o zraoniennoù glas, gant an Italianed na fell ket dezho lemel ar c'hroazioù en o skolioù, hag ar c'hardinal Bertone, Sekretour-stad ar Vatikan, o tiskleriañ ne leze dimp Europa nemet ar “sitrouilhez”, re Halloween moarvat

Kounliderezh diskar moger Berlin

War an ton bras eo bet kounlidet diskar moger Berlin e 1989, ha ne voe ket degounadur an 239 den lazhet gant ar warded pe beuzet e dourioù ar stêr Spree en ur glask tec'hout diouzh an ifern kevunour a voe an nebeutañ fromus. Un tammig borodus e voe prezegennoù ar stadrenerion evel boaz evit hevelep kounlidadur, skoet eo bet va spered avat gant komzoù N. Sarkozy, an arlevier gall, p'en deus lavaret e chome c'hoazh kalz mogerioù all da ziskar er bed. Kerkent em eus soñjet setu komzoù fur evit ur wech diouzh e berzh, peogwir ez eus bepred unan e Breizh o tistrannañ Bro-Naoned diouzh peurrest Breizh, hogen n'on ket sur edo e soñj er voger-se, a zo diwelus evel-just, met re wir koulskoude.

Levriou da bourchas en ho levraoueg :

Teir oberenn hoc'h eus da bourchas er mizioù-mañ, evit ho levraoueg, ha dreist-holl evit ober ganto :

- « **Liderez an Eurioù** », bet moulet bloaz 'zo, a zo ar brevial evit amzerioù an Azvent ha Nedeleg, 1200 pajennad war baper bibl, un oberenn keinet brav-tre, ha na goshao ket peogwir e kaver enni testennoù diwar zorn an Tadoù eus an Iliz ! Kant pemp euro franko eo e ti Imbourc'h.
- « **Ar Misal Roman** », an hini a gomzan diwar e benn er pennad-mañ da rakprenañ, a zo Oferennoù ar sul el lid Ordinal e brezhoneg: 40 euro franko da c'houlenn digant an aotrou beleg Marcel Derrien, 1 Kermin vihan, 22200 Pabu ;

⁵¹ Eskebvod : *conférence épiscopale*.

- « **Stumm dreist-ordinal an Oferenn ha pedennoù** », a zo ordinal an « oferenn Latin » hervez lid sant Pius V, nevez moulet ganeomp en deizioù-mañ, e gwerzh 15 euro betek ar bloaz nevez, 24 euro franko goude-se.

Da rakpreañ : « Ar Misal Roman », Misal brezhonek an Oferenn-Sul ordinal

Div droidigezh eus Misal Vatikano II a oa betek-henn en hor yezh. Embannadur Misal « Minihi Levenez » hep aotre Roma a zegasas un dra vat : adstaget gant ur Bodad etre-eskoptioù a-benn en em glevout war un droidigezh voutin e brezhoneg eus an Oferenn « Paol VI » evit Breizh a-bezh.

Tra ma steuzie da vat e-pad an dek vloaz tremenet an oferennoù brezhonek bet aotreet abaoe Vatikan II, a feur ma varve ar vrezhonegerien a-vihanik diwezhañ hag o beleien, ez eus bet tud kalonek a-walc'h memestra eta evit redek an hentoù a-benn en em glevout war un droidigezh eus an Oferenn en hor yezh, un droidigezh hepken evit Breizh a-bezh, da vezañ degemeret goude-se gant hon eskibion ha gant Roma. Bennozh Doue dezho !

Sed aze : graet eo. War a ouzomp, n'eo ket bet degemeret c'hoazh gant Roma, met aprouet e vefe bet gant an tri eskob eus Breizh-izel. Neuze ez aio en e roud al labour-se ha, sur a-walc'h e vo degemeret gant Roma, paz eo bet reizhet ha kompezet an dizemglevioù. War hon eus klevet ivez ez eo bet kaset da benn a-drugarez da genlabour Ofis ar Brezhoneg hag e vo moulet e skritur emglev 1941 ha n'eo ket en hini ar « Skol Veur » : e skritur ar braz eus ar vrezhonegerien lennek a-vremañ an hini e vo moulet eta.

Skoazellit embannadurioù Imbourc'h !

A-gevret gant an niverenn-mañ e kavot katalog Imbourc'h hag un urzh-prenañ da leuniañ hag evit ho skodenn evit 2010. Evel-se, gant hoc'h adkoumanant e c'hellit prenañ war-un-dro lod eus an hon embannadurioù diwezhañ evel « **An Emgav Chanter** » (danevelloù gant Yann Mikael) pe « **Stumm dreist-ordinal an Oferenn ha pedennoù** ».

Al levr-se a zo anezhañ ul levr brochennet 106 pajennad. Gant an Oferenn en he stumm dreist-

ordinal, a zo al latin yezh al liturgiezh anezhi, e kinnig an Iliz un teñzor boutin da fideled ar bed-holl, « *tud eus pep meuriad ha pep yezh, ha pep pobl ha pep broad* » (Disk 5,9). Kavet e vo el levr-se ar pezh a vez lennet ingal bep tro ma vez lidet an Oferenn er stumm-se, anvet dreist-ordinal, e latin, gant un droidigezh aketus e brezhoneg, keñver-ha-keñver. Da heul hon eus lakaet pedennoù da sikour an tiegezhioù, pep hini anezho o vezañ e gwirionez « *ilizoù bihan* » (Mzh. 18, 20). Kanañ a c'hellor eta gant plijadur, er gêr da vihanañ, ouzhpenn hor c'hantikou boas, tonioù gregorian, abalamour d'o c'hened, hogen ivez ha da gentañ-penn evit ar gelennadurezh a gaver enno.

E-touez ar pedennoù a gaver el levr ez eus da skouer : kanennoù gregorian (e brezhoneg diwar al latin ha war an tonioù latin alies-tre), evel an Te Deum Laudamus, Iste Confessor, Rorate Cæli de super, Adeste Fideles, Attende Domine, Victime Pascali, O filii et filiae, Pange Lingua, Veni Sancte Spiritus, Veni Creator, M'hoc'h azeul, Ofis ar Beure hag an Noz Unvaniezh Speredel Breizh, Kent ho kuitaat, ar C'honfiteor, Salve Regina Alma Redemptoris Mater, Ave Regina Cælorum, Ar Memorare, an Añjelusoù ... Kavet e vo ennañ ivez penaos kofes, an aktoù a Feiz, a Esperañs, a Garantez, a Geuzidigezh, Gourc'hemennoù Doue ha re an Iliz, Hent ar groaz, Ar Rozera (an ugent mister war gan), ar bedenn evit Breizh ha kalz a draoù all c'hoazh.

Savet eo bet an oberenn-se ispisial evit sikour ar familhoù da bediñ er gêr, un dra hag a zo hollzizouerus evit treuzkas ar feiz d'hor bugale.

Kontañ a reomp warnoc'h evit prenañ brokus an oberenn-se hag he c'hinnig en-dro deoc'h (evit Nedeleg ma n'eo ket re ziwelhat !...).

T. Gwilhmod

Setu niverenn diwezhañ 2009, Nedeleg laouenn deoc'h holl, hag hor gwellañ hetoù evit ar bloaz nevez

Kemennet eo bet deomp e oa aet da Anaon e Douarnenez Robert Caouissin, unan eus ar 4 breur ha ne oa ket perzhiek en Emsav, ha Yann-Vari, mab da Herri ; hor gourc'hemennoù a gengañv d'an tiegezh

Mererezh :

13 € eo ar skodenn emezellañ da EAT a ro ar gwir da resev *Kannadig Imbourc'h*. (15 € er-maez ar C'hwec'hkogn). Talet e vez e penn-kentañ ar bloaz (pemp kasadenn da vihanañ). Ar chekenn a zo da gas war anv **EAT** pe **Imbourc'h** da : E.A.T., c/o Yann MIKAEL 12 straed René Giraud 44130 BLAEN - Roll an niverennoù pe oberennoù n'int ket c'hoazh diviet a c'heller kaout o skrivañ pe war : <http://pagesperso-orange.fr/Kannadig/> (Notit eo bet kemmet chomlec'h lec'hienn **EAT-IMBOURC'H**)

Skridaozerezh :

Ar pennadoù a zo da gas da : jean-mariemichel@neuf.fr , pe dre ar Post da rener Kannadig Imbourc'h : Yann MIKAEL, 12, Straed René Giraud, 44130 BLAEN. Ar pennadoù ne engouestlont nemet ar re o deus skrivet anezho. Moulet ez-prevez gant an embanner : **Emglev an Tiegezhioù**. Kergreven - 29800 Trelevenez - ISSN : 1144 357X

